

מראי מקומות- מנחות ל"ד

ימין של כל אדם, ולכן לא מצינו בש"ס דמחלק בין בני הבית אטרים או לא.

(ה) **הוי ריבוי אחר ריבוי, ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט- העיר העולת שלמה, לפי רבנן דכנראה לית להו הך ריבוי אחר ריבוי, א"כ לכאוי' יוצא דצריך לכתוב ב' מזוזות על ב' מזוזות הפתח. והביא דה"ט"ז כ' הך דרשא דר"ע, אלא דתמה העולת שלמה, דלא קיי"ל כוותי' דר"ע דהכא, אלא צריך ב' מזוזות דוקא. ולכן כ' העול"ש דלעולם רבנן ס"ל לדרשא דר' ישמעאל דריבוי אחר ריבוי, ואעפ"כ פוטרין בית שאין לא אלא פצים, דס"ל לרבנן דמש"כ התורה המיעוט באופן ריבוי אחר ריבוי, היינו לומר דהריבוי צריך דבעינן שתי מזוזות להפתח, והמיעוט אהני דאי"צ לכתוב ב' מזוזות (וע' תוס' בב"ק פו: [בענין ריבוי אחר ריבוי]).**

(ו) **וכתבתם, יכול יכתבנה על האבנים, וכו'- הק' הבית הלוי (בסוף חי' על התורה, עמ' 70), מהו הה"א דיכול לכותבה על אבנים, הרי הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף מזוזה על הדוכסוסטוס. ותי' דכיון דקיי"ל דדין זה דעל הדוכסוסטוס הוא רק למצוה, ובדיעבד אם כותבה על הקלף כשרה, א"כ ה"א דגם על האבנים כשרה, אבל מעולם לא הי' ה"א דיש לכותבה על האבנים לכתחלה, דזה כבר ידעי' מההלמ"מ דלכתחלה צריך להיות על הדוכסוסטוס.**

(ז) **יכול יכתבנה על האבנים- פסק הרמב"ם (תפילין א', י"א) דמזוזה אינה צריכה עבדה לשמה, וע' בכסף משנה שם שהביא מה ששאלו החכמה לוניל את הרמב"ם למה אין מזוזה צריכה עיבוד לשמה. וע' בהגהות מיימונית (שם אות ז') שהביא ראיה להרמב"ם מדברי הגמ' כאן, דהי' ה"א דיכול לכתוב המזוזה על אבנים, וא"כ מוכח מזה דאי"צ עיבוד לשמה.**

(ח) **הרי כאן ד'- כ' הפרישה (או"ח ל"ב, ל"ד בשם מורו), "למה ארבעה בתים לשל ראש,**

(א) **לול פתוח מן הבית לעליי'... אם יש לו פתח א' חייב במזוזה, וכו'- ע' בפרש"י, וע' בנמוקי יוסף (ו. בדפיו) דהסביר טפי, דפעמים עושים ב' פתחים, א' למעלה וא' למטה, ופעמים אין עושין אלא פתח א' למטה, וא' נועל מכאן וא' נועל מכאן, והיכא שיש רק פתח א', אינו צריך אלא מזוזה א', ואזלי' אחר היכר ציר, והיכא שיש ב' פתחים, צריך ב' מזוזות, בכל פתח ופתח באותו צד שהציר סובב בו, צריך מזוזה, וע' לקמן.**

(ב) **ש"מ מדר' הונא, האי אינדרונא דאית לי' ארבעה באבי חייב בד' מזוזות- הק' השיטה מקובצת (ג'), איך חזינן זה מהא דר' הונא. ופי' הטהרת הקודש ע"פ דברי הנמוקי יוסף הנ"ל, דפעמים שעושין ב' פתחים, ופעמים אין עושין אלא א'. וביאר, דס"ל להנ"י דעיקר חידוש של ר' הונא הוא דאף דעשוי לפתח א' ב' נעלות, אפ"ה מחמת שיש ב' פתחים צריך ב' מזוזות.**

(ג) **האי פיתחא דאקרנא חייב במזוזה- פרש"י, בקרן זוית של הבית. וכ' החזון איש (מ', ב'), דמיירי דמשקוף העליון מונח על גבי הכתלים. והוסיף דבפתח שהוא באמצע הכותל ואין לו מזוזות, פשיטא להגמ' דראשי הכתלים חשיבי מזוזות, וכדאי' בפרש"י בעירובין (י"א), אלא הכא בזוית גרע טפי, שראש הכותל זה אינו כנגד ראש כותל השני אלא כנגד האויר, אבל מ"מ מסקי' שהוא צורת הפתח וחייב.**

(ד) **דרך ביאתך מן הימין, דכי עקר איניש כרעי', דימינא עקר ברישא- כ' המרדכי (תתקס"ב) "ואין לדקדק דאם הוא איטר ברגליו ורגלא דשמאלא עקר ברישא, ישים המזוזה דרך שמאל ביאתו, מידי דהוה אתפילין, דשאני מזוזה דהוי לשימור כל בני הבית, משא"כ בתפילין דהויין לי' לחודי'". והוסיף הש"ך (יו"ד רפ"ט, ס"ק ה') דאפי' אם הוא דר בבית לחודי', או אם כל בני הבית אטרים הם, מ"מ כיון דמזוזה הוי חובת הבית, לכן אזלי' אחר**

(ב) **תפילה של יד עושין אותה של ראש- ע' בקרן אורה** דכ' דאע"ג דאם עיבד העור לשל מזוזה פסול לעשות ממנה תפילין, דנחשב לעיבוד שלא לשמה, כיון דקדושת מזוזה קלה משל תפילין, מ"מ שאני תפילין, דשניהם מצוה א' הם, ולכן שפיר חשיב עיבוד לשמה.

(ג) **ולמ"ד הזמנה מלתא היא, דאתני עלייהו מעיקרא- ע' בשו"ת רעק"א (א', ב') שהעיר** דהא לענין גוף הקדושה כ"ע מורו דהזמנה מלתא היא, וא"כ איך תלה הגמ' ענין זה במח' אם הזמנה מלתא היא או לא. וע"ש בסי' ג' דכ' אף דקיי"ל דלענין קדושה עצמה הזמנה מלתא היא, אולם לעולם אי' ג"כ מח' בזה, ואי' מ"ד דהזמנה לאו מלתא היא גם לענין גוף הקדושה, וסוגיין אתי אליבי'.

(ד) **כיצד סדרן- ע' בחי' הגרי"ז דביאר דלכא' דין זה** הוא דין בסדר הפרשיות, אולם כ' דאולי אינו כן, אלא דבאמת הוי דין בסדר הנחת כ"א בפנ"ע, ולא בדין סדר ביניהם, דזה צריך לראות אור זה וזה אור זה. וביאר שיש נפק"מ בין ב' ביאורים אלו, דאם הוי סדר הפרשיות, א"כ גם בשל יד יהי' צריך להיות הסדר כן, אבל אם הביאור הוא דצריך להיות זה רואה אור זה, וכו', דהוי דין בהנחת כאו"א, א"כ זה לא שייך בשל יד, דהכל בעור א', וצ"ע.

(טו) **והקורא קורא כסדרן- פרש"י, כסדר שהן** כתובין בתורה, קדש, והי' כי' יביאך, שמע, והי' אם שמוע. וע' בתוס' שהביא שי' ר"ת, דהוי קדש והי' כי' יביאך מימין, ומשמאל הוי שמע מבחוץ, והי' אם שמוע מבפנים, דהיינו דהקורא משמאל מתחיל משמע. וע' בהלכות קטנות להרא"ש (סי' ה'), שכ' דלפי שנח' בזה גאוני עולם, ותפילין של אלו פסולין לאלו, ירא שמים יצא ידי שניהם, ויעשה שני זוגי תפילין, ויניח שניהם, ויכוין בשעת הנחתן באותן שהן כתובין כתקנן אני יוצא ידי חובתי, ושאר הן כרצועא בעלמא. וכ' דאין כאן כל תוסף אלא בעושה ה' בתים.

נגד ארבע הרגשות שבראש, חוש הראי', חוש השמיעה, חוש הריח, חוש הטעם, וא' לשל יד, שבו הרגש א', חוש המישוש, ועל כולם מברך לבוראו".

(ט) **וצריך שיהא ריוח ביניהן, דברי רבי- פרש"י,** צריך שיהא ריוח בין הפרשיות כשיכתבם. והק' הבית יוסף (או"ח ל"ב, מ"ז), איך שייך לומר כן בדעת רבי, דא"כ משמע דלרבנן אינו צריך להניח ריוח כלל, וזה אי אפשר, שהרי א"כ א"א להכניסן בארבע בתים. ולכן כ' דאולי באמת כוונת רש"י לפרש זה לכ"ע, דלכ"ע צריך ריוח בין הפרשיות, ולא נח' רבי וחכמים אלא לענין הריוח שבין בית לבית, דלרבי צריך ריוח גדול ולחכמים סגי בחוט או במשיחה. וע' בפרישה (מ"ט) דכ' דמלשון הטור משמע דאין ריוח בין הפרשיות, והוא ביאר דמיירי כגון שחתכן למעלה בין כל פרשה ופרשה עד למטה, ואז שפיר מצי להכניס כל א' בביתו, ומש"כ הטור דאין צריך להניח ריוח בין פרשה לפרשה, היינו דאי"צ להניח הרבה ריוח כרבי, אלא דסגי בקצת ריוח.

(י) **וצריך לדבק... דברי ר' יהודה- ע' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (תפילין ה', א') דצידד** לומר דס"ל לר' יהודה דצריך לדבק משום דין סדר הכתיבה, דצריך לדבקם כדי שיהו נחשבים כתובין יחד, אבל חזר מזה בסוף דבריו, וכ' דמה דס"ל לר"י דצריך לדבקן הוא דין החפצא דתפילין, דצריך שיהיו אות א' מבפנים.

(יא) **מודה, היינו פלוגתייהו- הק' הקרן אורה,** דלמא מיירי דהשל ראש הי' נכתב בעור א', דאמרי' לעיל דג"כ יצא בזה, וא"כ דלמא הא דמודה ר"י, היינו שנכתב בעור א', וקמ"ל דאע"ג דמונח בד' בתים בפנים, מ"מ כיון שטלה עור מבחוץ, ואין ד' בתים ניכרים מבחוץ, הוי אות א' וכשר. ותי' דלא שייך לומר בזה ומודה, כיון דזה לא שייך לפלוגתייהו כלל. וע"ע בשפת אמת דכ' באו"א, דס"ל להגמ' דגם זה יהי' פסול, דהא צריך להיות בפנים כבחוץ, וכיון דבפנים הוי ד' בתים, לא יהי' כשר, ושפיר הק' הגמ'.